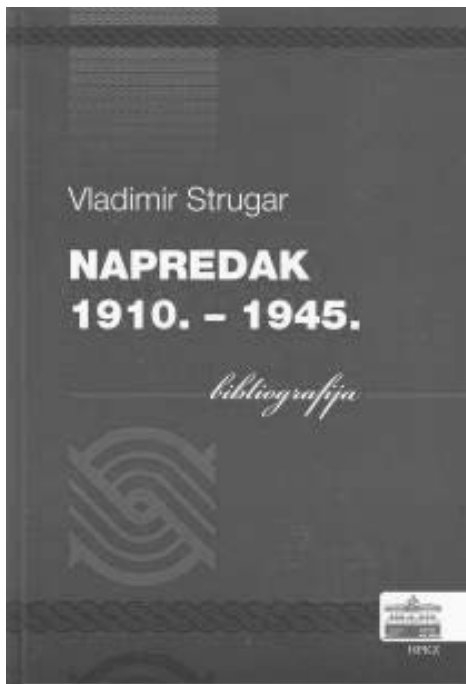

Prikaz:
Vladimir Strugar
NAPREDAK 1910.– 1945.:
bibliografija

Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb,
2019., 272 str.

Prvi i najstariji pedagoški časopis u Hrvata *Napredak* ove godine obilježava 160. obljetnicu neprekidnoga izlazenja. Povodom toga ugledni je hrvatski pedagog izv. prof. dr. sc. Vladimir Strugar ove godine u izdanju Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora objavio knjigu pod nazivom *Napredak 1910.–1945.: bibliografija*. Tim je djelom profesor Strugar, koji je već izradio *Napretkovu* bibliografiju za razdoblje od 1976. do 2010., zaokružio cjelinu kojom se upotpunjena 70-godišnja bibliografija toga značajnoga časopisa. Unatoč tomu što bibliografije nisu dovoljno poštovani znanstveni žanr u Hrvatskoj, knjiga *Napredak 1910.–1945.: bibliografija* zasigurno pokazuje da to nije opravdana izjava. U sljedećim ćemo rečenicama predstaviti autora, strukturu knjige,

dati komentar o jezičnoj, sistematskoj i tehničkoj opremljenosti knjige te izreći zaključak.

Vladimir Strugar znanstveni je savjetnik i izvanredni profesor društvenih znanosti u polju pedagogije te član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Od 2000. do 2003. bio je ministar znanosti, obrazovanja i športa. Upravitelj je Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru te urednik časopisa *Radovi*. Do danas je objavio više od dvije stotine znanstvenih i stručnih radova u zbornicima i časopisima relevantnima za pedagogiju. Bavi se proučavanjem didaktike, sistematske pedagogije, školske pedagogije, teorije nastave i obrazovanja, obrazovnim i razvojnim strategijama te nastavnim kurikulumom, o čemu je predavao kao vanjski suradnik Filozofskoga i Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu i Čakovcu. Za cjelokupan znanstveni i stručni rad 2012. godine dobio je istaknutu nagradu Ivan Filipović.

Autor je knjigu strukturirao u devet poglavlja i ukupno deset potpoglavlja. U *Predgovoru* (9–12) ukratko predstavlja nastanak časopisa *Napredak* te najpoznatije osobe koje su sudjelovale u njegovom podizanju na pedagoški znanstveni i stručni scenu u Hrvatskoj. Nakon toga Strugar pojašnjava motivaciju za izradu bibliografije te na koji je način osmislio kategoriziranje poglavlja i potpoglavlja knjige. Tekst završava zahvalama. Čitatelj ostaje ugodno iznenađen činjenicom da je autor bibliografiju donio u 3220 bibliografskih jedinica koje se temelje na 12 763 stranica časopisa, koje su napisane u 35 godina njegova postojanja, za što su autoru bile potrebne tri godine vrijednoga truda i rada.

Pedagoško i školsko okruženje u kojemu je djelovao Napredak u prvoj polovici 20. stoljeća (13–24) naziv je drugoga poglavlja gdje Strugar vješto isprepliće svjetska i hrvatska pedagoška dostignuća toga doba osvrćući se na najznačajnije autore i njihova djela toga doba. Posebnu pozornost posvećuje interpretiranju pojma tzv. nove škole koji je značajno obilježio opću povijest pedagogije kraja XIX. i početka XX. stoljeća. Uostalom, podsjeća nas da je XX. stoljeća

prozvano „stoljećem djeteta“ gdje je istoimena knjiga Ellen Key postala teorijskom osnovom. Daljnji je tekst Strugar nastavio tematiziranjem povijesti školstva u Hrvatskoj s posebnom pozornošću na međuratno doba. U tom dijelu teksta naglašava ključne hrvatske pedagoge poput Antuna Cuvaja, Vjekoslava Košćevića, Juru Turića, Saliha Ljubunčića, Antu Defrančeskoga, Stjepana Zaninovića i Matu Demarina, o kojima donosi nekoliko rečenica o njihovu angažmanu za provođenje pokreta *nove škole* u Hrvatskoj. O idejama kulturne pedagogije Strugar spominje Stjepana Matičevića, Pavla-Vuka Pavlovića i Stjepana Patakija, kao jedne od ključnih pedagoga međuratne Hrvatske. U drugom dijelu istoga poglavlja autor nas podsjeća na razvoj pedagogije i školstva u Hrvatskoj tijekom XIX. i XX. stoljeća s posebnom pozornošću na pravne akte koji su regulirali odgojno-obrazovni sustav. Nakon toga, spominjući Hrvatski pedagoško-književni zbor kao ključnog nakladnika relevantne pedagojske literature toga doba, autor nas vješt看 stilom dovodi do pojave časopisa *Napredak* i opisuje okolnosti u kojima je nastao. Cijelo je navedeno poglavlje zapravo stvaranje povijesnoga i pedagojskoga konteksta u svijetu i Hrvatskoj koje svakom čitatelju pruža izvrstan uvod u knjigu.

Nadalje, autor nam donosi prijepis članka Josipa Kirina naslovljen *Napredak i hrvatsko učiteljstvo* (1929.) koji jednostavnim (pučkim) jezikom predstavlja Kirinovo iskustvo i primjenjivost časopisa *Napredak* u nastavi tijekom sedamdeset godina njegova postojanja, predstavlja položaj školstva u Hrvatskoj te naglašava važnost učiteljskih skupština koje su značajno doprinijele kvalitetnijem razvoju odgojno-obrazovnih djelatnosti.

U poglavlju *Neka obilježja bibliografije* (33–37) Strugar objašnjava kako je usustavio potpoglavlja bibliografije u kojima donosi bibliografske jedinice. Potonje je rasporedio na deset skupina: *Teorijska pedagogija*, *Praktična pedagogija*, *Pedagoške spoznaje iz svijeta*, *Književna smotra ocjene i osvrti*, *Manji članci i bilješke*, *Učitelji, učiteljstvo pedagoga*, *U spomen*, *Hrvatski pedagoško-književni zbor*, *Ostali članci i Prikazi*

Napretku i vijesti. Skupine je, zatim, podijelio na rubrike. Primjerice, potpoglavlje *Teorijska pedagogija* sadrži: rubrike: *Pedagogija i druge znanosti*, *Odgoj i obrazovanje*, *Didaktika i metodika*, *Školstvo*, *prosvjeta* te *Ostala teorijska pitanja pedagogije*. Istu je shemu primijenio i na ostala potpoglavlja. Jednostavnim zbrojem bibliografskih jedinica te omjerom količine bibliografskih jedinica u potpoglavljima zaključio je da u potpoglavlju *Književna smotra ocjene i osvrti* ima najviše tekstova posvećenih toj temi.

Urednici Napretka i pojedinih rubrika 1910.–1945. naziv je petoga i posljednjega poglavlja prije navođenja bibliografije (39–60). U njemu autor donosi preglednu djelatnost svih glavnih urednika i suurednika *Napretka* tabličnim prikazima i njihovim kraćim životopisima koji su izravno usmjereni na njihovu odgojno-obrazovnu djelatnost. Nakon svakoga životopisa Strugar donosi i popis značajnijih djela pedagoške tematike svakoga autora. Riječ je o dvanaest ključnih imena: Stjepan Basariček, Sigismund Čajkovac, Milan Pejnović, Josip Škavić, Davorin Trstenjak, Antun Tunkl, Stjepan Ratković, Salih Ljubunčić, Josip Demarin, Stjepan Pataki, Vladimir Petz i Mato Božičević.

Središnji dio knjige zauzima *Bibliografija* (61–244) podijeljena na ukupno deset već spomenutih potpoglavlja. Struktura potpoglavlja *Teorijska pedagogija* (61–86) već je prethodno navedena. *Praktična pedagogija* (87–119) nije dodatno podijeljena, dok je treće potpoglavlje *Pedagoške spoznaje iz svijeta* (120–156) segmentirano na američke, bugarske, čehoslovačke, engleske, francuske, talijanske, njemačke, ruske, slovenske te ostale utjecaje. To nam bezuvjetno govori čije su odgojno-obrazovne ideje utjecale na razvoj hrvatske pedagogije i školstva tijekom međuratnoga doba, gdje su bibliografske jedinice gotovo u jednakom omjeru. Poput drugog potpoglavlja *Književna smotra, ocjene i osvrti* (157–193), *Manji članci i bilješke* (194–206), *Učitelji, učiteljstvo, pedagoga* (207–223), *U spomen* (224–227), *Hrvatski pedagoško-književni zbor* (228–232) te *Prilozi i vijesti* (242–243)

nisu dodatno dekomponirani. Jedino je pretposljednje potpoglavlje *Ostali članci* (233–241) izdijeljeno na tematiku časopisa i drugih periodičnih izdanja, novih izdanja različitih publikacija, nastavnih planova i programa te ostalih nerazvrstanih članaka.

Autor je Pogovora (245–248) prof. dr. sc. Nevio Šetić, sadašnji predsjednik Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora. U tekstu je istaknuo važnost ove knjige jer će „imati brojne korisnike i sljedbenike. Bit će zasigurno i uzor mnogim novim bibliografima periodike i upućivat će ih kako metodološki osmisliti, koncipirati i ostvariti tako djelo. Podaci iz ove Bibliografije danas su posebno prihvatljivi studentima koji će se njima moći koristiti pri izradi seminarskih, završnih i diplomskih radova, sudionicima specijalističkih i postdiplomskih doktorskih studija, mladim znanstvenicima pri izradi znanstvenih radova te mnogim drugim znanstvenicima i stručnjacima raznih struka za njihove stručne elaborate.“ Ujedno, to je najveća vrijednost ove knjige jer zaista predstavlja nezavisan, originalan i metodološki usklađeni tip izrade bibliografije koja može biti uzorom svim drugim budućim djelima takve vrste. Knjiga završava poglavljima *Literatura* (249–252), *Kazalo autora* (253–270) te *Bilješka o autoru* (271).

Baš kao što je prof. Šetić naveo, svatko tko uzme ovu knjigu u ruke i počne ju čitati, mogao bi uočiti njezinu višeslojnost i višeciljnost koju je i spomenuti profesor uočio. Takva djela trebaju postati polazište mladim znanstvenicima i istraživačima, ali i svima onima koji se žele baviti međuratnom poviješću (ali i dobom Drugoga svjetskog rata) školstva i pedagogije, razdoblja koje još uvijek nije potpuno znanstveno i kritički istraženo. Strugarova bibliografija pomoći će svakomu tko je zainteresiran kako bi uspješno mogao oblikovati temu svojega rada, ali će olakšati i potrebu za uvijek prije-ko potrebnim relevantnim izvorima. Knjiga je otisnuta u tvrdom uvezu kompaktnih dimenzija, što dodatno olakšava njezino korištenje. Jezik koji Strugar koristi istodobno je jednostavan i jezgrovit, ali opet utemeljen korištenjem znanstvenoga aparata što ovu knjigu smješta na visoku razinu akademske

pismenosti. Zbog toga je njezino čitanje namijenjeno svim visokoškolskim korisnicima, od studenata do vrhunskih znanstvenika. Ostaje vjerovati da će knjiga ostaviti značajan trag povjesničarima pedagogije, ali i da će biti prvi korak u istraživanju toga značajnoga doba povijesti hrvatskoga školstva i pedagogije. Stoga, *tolle, lege!*

Vlatko Smiljanić

student diplomskoga studija Povijesti,
smjer Nastavnički, na Fakultetu
hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu